

בחולו של מועד, וקשה — מדוע התירו לו? והרי לשיטתך גם כאן נאמר — **יאמרו**

כל הסריקין אפורין וסריקי ביתום קז-א
מותריין!? ומדוע חילקו חכמים בין מי שיש לו חלוק לבין מי שאין לו חלוק אחר?

ומשנין: **התם**, גבי חלוק **הא אמר מר בר רב אשי** — **איזורו מוכיח עליו**.

שהחגורה קבועה היא תמיד בחלוק. וכשאדם פושט את חלוקו לכבסו ולובש חלוק אחר, נוטל הוא את האיזור מחלוקו המתכבס ונותנו לחלוק שהוא לובש עתה. ואותו אחד שאין לו חלוק אחר מכבס הוא את חלוקו עם האיזור ביחד. והרואה שהוא מכבס את החלוק ביחד עם האיזור יודע הוא שאין לו חלוק אחר. ולכן התירו לו חכמים לכבס. מה שאין כן בסריקין, או באחים המקפידים, שאין אדם יודע שסריקין אלו שונים משאר הסריקין, ואין אדם יודע שאחים אלו מקפידים זה על זה.

מתניתין:

טיפת חלב שנפלה על החתיכה (30) של בשר הנתונה בתוך קדירה, ולא הגיס את כל

אחין המכירים זה את זה אך ומקפידין זה על זה, שאין האחד אוכל משל חברו **מהו?** האם אומרים כיון שהם מקפידים זה על זה כ"אינן מכירים" נחשבים, או שמא כיון שסוף סוף מכירים זה את זה, לא התירו להם לאכול על שלחן אחד?

אמר ליה אביי: [למדנו במסכת פסחים אין עושין "סריקין", מצות מצוירות, בפסח. כיון שהוא שוהה בעשייתם עלולים הם להחמיץ. שאל ביתום בן זונין את חכמים, הרי אפשר לעשות את הסריקין בדפוס שאז אינו שוהה בעשייתן? אמרו לו] — **יאמרו: כל הסריקין אפורין, וסריקי ביתום מותרין!**

והיינו, שלא חלקו חכמים בתקנתם, וכיון שאסרו לעשות סריקין במצות, בכל אופן אסרו אותם, שאנשים לא ידעו לחלק בין סריקין סתם לסריקי ביתום. ואם כן, גם אצלנו בנידון שלנו, לא חלקו בין אחים שאינם מקפידים לאחים המקפידים. וכיון שבסתם אחים אסרו לאכול על שלחן אחד, גם באחים המקפידים אסרו.

ומקשינן: **ולטעמיך**, שאמרת שלא חלקו, **הא דאמר רבי אפי אמר רבי יוחנן** — **מי שאין לו אלא חלוק אחד, מותר לכבסו בחולו של מועד**. אף על פי שלסתם אדם אסור לכבס

הבשר. וכתב הש"ך (סימן צ"ב סעיף קטן ג') שכלל זה שהאדים והלחות גורמים לאיסור להתפשט לכל החתיכה, נכון רק אם האיסור הוא דבר 'צלול' - נוזלי, אבל אם הוא 'גוש' - מוצק, בזה הלחות והאדים לא יגרמו לו לפעפע בכל הבשר.

רבי עקיבא איגר לעיל בדף צו ב מביא שדעת הרא"ה והבית יוסף שהלחות והאדים

30. מבואר במשנה שהחלב מתפשט בתוך חתיכת הבשר שנפל עליה, והקשו הראשונים הרי דבר שאין בו רוטב ולא שומן, אינו מתפשט יותר מכדי קליפה, ומדוע נאסרה כל חתיכת הבשר.

הר"ן [בסוף הפרק] מתרץ, כיון שחתיכת הבשר נמצאת בתוך הקדירה הרוחתה, ומתוך שהסיר מלא לחות ואדים, החלב מתפשט בכל

הקדירה, אלא נספגה טיפת החלב בחתיכה הזאת בלבד, הרי אם יש בה בטיפת החלב

שיעור שהוא בנותן טעם באותה חתיכה⁽³¹⁾ של בשר, דהיינו יותר מאחד משישים,

גורמים להתפשטות האיסור גם אם האיסור הינו דבר מוצק וכן מדייק שם רבי עקיבא איגר שזו גם דעת תוספות.

הדרכי משה מתרץ, שהחלב נחשב לדבר שמן, ואיסור שומני מפעפע בכל הבשר אפילו בלי רוטב, וכן כותב גם הרשב"א במשמרת הבית שחלב בטבעו הוא דבר שמפעפע, והקשה הפרי חדש (סימן צ"ב ס"ק ב') שהרשב"א עצמו מבאר בתורת הבית מדוע אין טיפת החלב מתבטלת בכל קדירת הבשר, ומדוע אנו אומרים שאוסרת רק את החתיכה שנפלה עליה ואינה מתפשטת יותר מזה. ומתרץ הרשב"א שחלב הוא דבר כחוש ולכן אינו עובר מחתיכה לחתיכה בלי רוטב, ואם כן סותרים דברי הרשב"א זה את זה. ותירץ הפרי חדש שחלב איננו שומני לגמרי ולא כחוש לגמרי, ולכן בכל החתיכה עצמה יש לו כח לפעפע, אבל לעבור מחתיכה לחתיכה בלי רוטב איננו יכול. וכדברים האלו כתב רבי עקיבא איגר בחידושו לרף צו ב.

עוד תירוצו תירץ הש"ך (סק"ג) שכאן מדובר שחתיכת הבשר שנפל עליה החלב היה בשר שמן ולכן האיסור פושט בכל החתיכה, אולם על תירוצו זה קשה, דאם כן שימשיך האיסור להתפשט הלאה לשאר החתיכות, ותירץ הדרכי משה שכל הכלל שאם החתיכה הבולעת היא שמנונית, אזי האיסור הבלוע עובר מחתיכה לחתיכה, נאמר רק אם נבלע חלב, שחלב בטבעו נוטה לפעפע וצריך קצת עזרה. אולם איסור כחוש אף שנפל לתוך חתיכה שמנונית אינו מתפשט הלאה לחתיכות אחרות.

הב"ח והש"ך בסיומן ק"ה ס"ק י"ט מתרצים שרק אם האיסור עצמו נגע בחתיכה השמנונית, אז כח השומן מעביר את האיסור לכל החתיכה, אבל אם חתיכת היתר שבלוע בה איסור נגעה

בבשר שמן, באופן זה שהאיסור אינו בעין אלא בלוע, אין בכח החתיכה השומנית להעבירו לכל החתיכה אולם החזון איש (יורה דעה סימן כ"ב אות ח') מבאר דעת הש"ך שאם בשעה שנפל האיסור על החתיכה השמנונית, היתה מונחת החתיכה זו יחד עם שאר חתיכות בשר, באופן זה השומן יפעפע מחתיכה לחתיכה ואיסור את כלם, ורק אם בזמן שנפל האיסור על הבשר השמן היה הבשר לבדו, ואחר כך אחרי שכבר נבלע האיסור יחזור ויחמם הבשר הזה עם שאר חתיכות בשר, באופן זה הבלוע לא יצא למרות שהחתיכה שומנית, כיון שכבר נבלע ונתפס במקומו. ולפי פירוש החזון איש חוזרת השאלה פה מדוע טיפת החלב לא תתפשט לשאר חתיכות הבשר.

31. מבואר במשנה שבשר וחלב נאסרים רק אם יש בחלב כדי לתת טעם בבשר דהיינו יותר מאחד חלקי שישים וכן להיפך שיש בבשר שיעור שראוי לתת טעם בחלב.

התוספות במסכת נדה דף סא ב ד"ה בגד, מקשים מדוע בגד של צמר שהתערב בו חוט אחד של פשתן ואין ידוע מקומו, נאסר כל הבגד, מדוע לא אומרים שיתבטל הפשתן ברוב הצמר ומתרץ התוספות שביטול ברוב נאמר רק כשמתערב איסור בהיתר, אבל היתר בהיתר לא שייך ביטול, שאין מי שיבטל, מפני שלפני התערובת שניהם מותרים, ואחר התערובת שניהם אסורים. והרא"ש בהלכות כלאים סימן ה' מוסיף, ואף שבבשר וחלב אנו אומרים שאם אין בזה בכדי נתינת טעם, מתבטל המיעוט ברוב, והרי גם פה כל אחד בפני עצמו הוא היתר. ומתרץ הרא"ש שבבשר וחלב זו סברה אחרת, שרק דרך בישול אסרה תורה, וכל שאינו

אסור (32) לאכלה, כדין בשר בחלב.

והיינו שהיא הופכת לדבר איסור ואוסרת את שאר החתיכות, או שמא לא אומרים שהחתיכה עצמה נעשית נבילה, וכיון שיש בשאר החתיכות יותר מכשישים כנגד טיפת החלב, אין הן נאסרות מכח אותה טיפה.

ובגמרא נחלקו אם בישל את חתיכת הבשר שנאסרה עם עוד חתיכות נוספות, האם אומרים שהחתיכה עצמה "נעשית נבילה",

נותן טעם אין זה דרך בישול.

הש"ך ביורה דעה סימן רצ"ט סעיף קטן א' מתרץ באופן אחר בשם העטרת זהב, שבבשר וחלב טעם החלב פושט בכל הבשר ומתערב בכלו ואין מקום מיוחד שיש בו את האיסור ונחשב כאילו נאבד מן העולם. אולם בכלאים החוט של הפשתן נמצא במקום מסויים ורק אנחנו לא מכירים אותו. ובוזה לא שייך לומר שנחשב כאילו איננו בעולם, והקשה הש"ך על תירוץ זה וכי בתערובת של יבש ביבש לא נאמר דין ביטול ברוב, והרי גם בזה האיסור לא התערב בכל ההיתר, ובכל זאת אומרים ביטול ברוב. ותירץ החתם סופר שכוונת העטרת זהב לומר שב'היתר' בהיתר' אומרים שהמיעוט מתבטל רק אם הוא מתערב ונאבד בכל ההיתר, אבל אם הוא עומד במקום אחד, אינו מתבטל כיון שזה היתר בהיתר. מה שאין כן ב'איסור' בהיתר' בזה ודאי שהאיסור מתבטל בין שעומד במקום אחד ובין שמתערב ומיושבת קושית הש"ך. והוכיח החתם סופר יסוד זה מהדין של מעביר עציץ נקוב בכרם, והעציץ יונק מהכרם ונהיה כלאים, והדין הוא שאם הגידולים שבעציץ הוסיפו בתקופה שהיה בכרם אחד חלקי מאתים, נאסר כל מה שבעציץ, ואם הוסיפו פחות מכך, לא נאסר העציץ. ומקשה החתם סופר גם בפחות ממאתים מדוע זה בטל? הרי זה היתר בהיתר. ומוכיח מזה, כיון שהיניקה מתערבת בכל העציץ ואין לה מקום מסוים, היא מתבטלת, למרות שזה היתר בהיתר כדעת העטרת זהב. ומקשה הקהילות יעקב על ראייתו, מדוע מתייחס החתם סופר ליניקה בתור

היתר בהיתר, הרי התוספת שגדלה בעציץ בזמן שהיה בכרם היא כלאים ואסורה, וכל מה שהיה בעציץ קודם הוא היתר. ואני דן את התוספת שגדלה כתערובת איסור בהיתר וכיון שהיא פחות ממאתים, הרי היא בטילה ואין זה שייך לנושא של היתר בהיתר.

ובאותו ענין ראוי להוסיף שרבי עקיבא איגר בתשובה ר"ז רצה לחדש, כיון שביטול חלב בבשר אינו מדין ביטול ברוב, אלא שלא נאמר איסור בשר וחלב בפחות מנתנת טעם, יהיה מותר לכתחילה לערב בשר בחלב בפחות מכדי נתנת טעם. ואף שתמיד אסור לערב איסור בהיתר בפחות מנתנת טעם, היינו משום שאין מבטלים איסור לכתחילה, אבל בבשר וחלב שאין זה מדין ביטול איסור, אלא מדין שלא נאמר כלל איסור, יהיה מותר לעשות זאת לכתחילה, כך רצה רבי עקיבא איגר לדון. ולמעשה מוכיח מהפוסקים שגם בבשר וחלב נאמר הדין של אין מבטלים איסור לכתחילה.

32. הרמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ט' הלכה ט' פוסק, נפל חלב לתוך קדירה של בשר, טועמים את החתיכה שנפל עליה חלב. אם אין בה טעם חלב הכל מותר, ואם יש בחתיכה טעם חלב אף על פי שאם תסחט החתיכה לא ישאר בה טעם, הואיל ויש בה עתה טעם חלב נאסרה אותה חתיכה. ומשערים בכל הקדירה אם יש בה ישישים נגד החתיכה, וכתב הראב"ד שהדין של חתיכה נעשית נבילה זה רק לרבי יהודה שמיין במינו לא בטל, ולדעת רבנן שאף מין במינו בטל לא שייך הדין של חתיכה נעשית נבילה.

ואם בשעה שנפלה טיפת החלב על החתיכה, הוא **ניער את הקדירה**⁽³³⁾ והגיסה בצורה כזאת שהתפשטה טיפת החלב מיד בכל הקדירה, ולא הספיקה לתת טעם בחתיכת

הבשר שנפלה עליה, אזי **אם יש בה** בטיפת החלב **בנותן טעם באותה קדרה** כולה – **אסור** לאכול את כל הקדירה, ואם לא, הכל מותר, ואפילו החתיכה שנפלה עליה טיפת

וצריך להבין הקשר בין חתיכה נעשית נבילה, לרבי יהודה שמין במינו לא בטל. שלכאורה אין שום קשר ביניהם, אלא אם נסבור שחתיכה נעשית נבילה, אם כן כיום כל החתיכה הפכה להיות דבר אסור. ולרבנן יצטרכו שישים כנגד כל החתיכה. ולרבי יהודה כיון שזה מין במינו לא יבטל כלל. ומדוע תלה הראב"ד הדין של חתיכה נעשית נבילה בדעת רבי יהודה, וכתב הגר"ח לבאר שיסוד מחלוקת הרמב"ם והראב"ד הוא, שלרמב"ם כיון שהתבשלו הבשר והחלב יחד וחל עליהם דין בשר בחלב, נאסרו הבשר והחלב כל אחד בפני עצמו באיסור עצמי. ואפילו אם אחר כך נפריד את החלב מהבשר ישארו באיסורם. ואילו דעת הראב"ד שאף אמנם שכל זמן שהבשר והחלב יחד, הרי הם אסורים כל אחד בפני עצמו, אבל כשיפרידום דהיינו שיסחטו את הטעם של הבשר מהחלב ואת הטעם של החלב מהבשר יחזור הבשר והחלב להיות מותרים, ובכל זאת מודה הראב"ד שהחתיכה עצמה האסורה תשאר באיסורה משום שאפשר לסוחטו אסור, והפירוש שאע"פ שאמרנו שצריך שיהיה בשר וחלב יחד כל הזמן, מכל מקום החתיכה עצמה שנאסרה - נשאר באיסורה. ולכן כתב הראב"ד שתלוי במחלוקת רבי יהודה ורבנן. מפני שיש חילוק מהותי בין דין טעם כעיקר לבין הדין של רבי יהודה שמין במינו לא בטל. שדין טעם כעיקר הוא חידוש שהטעם יש לו כח לאסור. מה שאין כן דין מין במינו לרבי יהודה, אין זה חידוש מיוחד אלא הגדר הוא שבמין במינו לא התחדש בתורה דין ביטול ברוב. וכיון שכך כשאוכל את התערובת, אוכל יחד עם זה גם את הדבר האסור שלא

התבטל. ואילו בטעם כעיקר אין כאן לפנינו את עצם האיסור ואפילו בלי דין ביטול ברוב, היה מותר לאכול התערובת, והתחדש דין חדש **שטעם** אוסר, ואין זה מחמת שנחשב שיש פה תערובת של האיסור שלא מתבטלת [כפי שהסברנו בדעת רבי יהודה] אלא יש כאן איסור חדש, איסור של **טעם** שיש בכחו לאסור את ההיתר. וממילא לומד הראב"ד כיון שנתבאר שבעצם בשר בחלב כשנפרדים זה מזה חוזרים להיתרם, ורק החתיכה עצמה שכבר נאסרה אינה יכולה לחזור ולהיות מותרת. ולכן אין שייך לומר בזה טעם כעיקר שרק החתיכה עצמה שנאסרה נשאר באיסורה. אבל הטעם היוצא ממנה כיון שאין מעורב בו טעם חלב ובשר. אם כן איננו טעם אסור מצד עצמו, לפי מה שנתבאר שבבשר וחלב בעצם צריך שכל הזמן ישאר טעם הבשר והחלב, וגם איננו החתיכה עצמה האסורה שנאמר כיון שנאסר שוב אינו חוזר וניתר, מפני שהמושג טעם כעיקר הוא שהטעם יש לו דין איסור מצד עצמו ואם כן איננו החתיכה המקורית האסורה. ולכן לדעת חכמים הטעם איננו יכול לאסור את התערובת. אולם לדעת רבי יהודה שמין במינו לא בטל וביאר הגר"ח שהפשט שבזה לא התחדש בתורה דין ביטול ברוב ודנים את האיסור המעורב, כאילו נמצא בפני עצמו ולא בתוך תערובת, אם כן זה נקרא שאוכל את החתיכת בשר המקורית שהתבשלה בחלב והיא הרי נשאר באיסורה ולכן אוסרת את כל הקדירה ועיין עוד חזון איש סימן כ' אות ח'.

33. הראשונים [הרשב"א] מקשים מדוע טיפת

החלב.

גמרא:

אמר אביי: זה שאסרנו בכל האיסורים את **טעמו** של האיסור, ואפילו כאשר **לא** היה בתערובת **ממשו** של איסור [וכגון שסילק

את האיסור עצמו מהתערובת לאחר שנתן בה טעם], **בעלמא**, והיינו בכל איסורי אכילה, ולא רק בבשר וחלב שנתבאר במפורש שאיסור טעם נוהג בהם, שהרי בשר והחלב אסורים כל אחד בפני עצמו לאחר שנתבשרו — דין זה **דאורייתא** הוא. שלא

החלב מתפשט בתוך החתיכה, ואילו לשאר החתיכות אינה הולכת אלא אם כן כיסה וניער, ומכאן הם מוכיחים את היסוד, שטעם שנבלע בדבר מאכל, אינו עובר ממנו לאוכל אחר, אלא על ידי נוזלים. אבל אם יגעו זה בזה אפילו ששניהם רותחים, ובאופן זה כלל בידינו שכולעים אחד מהשני לפחות כדי קליפה, אולם זה רק מהחתיכה עצמה אם היא עצמה אסורה. אבל מה שבלוע בה, לא יוצא בלי עזרה של נוזלים. עוד הוכיחו יסוד זה מכל איסור רותח שנגע באוכל היתר רותח שאוסר כדי קליפה. ומדוע לא נאמר שאחרי שנבלע האיסור בקליפה הראשונה, ימשיך משם הלאה לקליפה השנייה וכן הלאה, אלא צריך לומר שאחרי שנבלע בתוך שיעור כדי קליפה, שזהו כח ההבלעות של צלי. ועכשיו אנחנו רוצים שבלוע זה יעבור הלאה. אין הוא יכול לעבור בלי עזרת נוזלים וככלל הנ"ל שאין בלוע יוצא מחתיכה לחתיכה בלי רוטב, וכן הדין אפילו בחתיכה עצמה ממקום ראשון שנבלע בו למקום אחר. וביסוד זה מתרצים הראשונים שאלה נוספת, שהקשו בכל צליה שאוסרת כדי קליפה, נאמר שה'כדי קליפה' נהיה נבילה לפי הכלל שחתיכה נעשית נבילה. ושוב ילך טעם הכדי קליפה ויאסור את הכדי קליפה הסמוך לו ויעשנו נבילה וכן הלאה. ועל זה אי אפשר לתרץ מה שתירצנו קודם שבלוע לא יוצא בלי רוטב, שכאן השאלה שהבשר עצמו נהיה נבילה והטעם שלו עצמו ולא הבלוע בו ילך הלאה.

ותירצו על זה הראשונים [מובא בר"ן על הרי"ף, מג א בדפי הרי"ף] שמתני אומרים חתיכה נעשית נבילה ואוסרת אחרים, זה רק בתנאי שגם משהו מהאיסור הבלוע גם כן יצא יחד עם הטעם של החתיכה ושני הטעמים יחד ילכו לחתיכה הבאה. ולכן למרות שבטעם האסור אין שיעור מספיק לאסור את החתיכה הבאה, אבל בצירוף הטעם של החתיכה שהולך יחד אתו יאסור את החתיכה הבאה כתוצאה מהדין של חתיכה נעשית נבילה. אבל אם מהאיסור הבלוע לא יוצא כלום, אין החתיכה אוסרת את החתיכה השנייה. ובוה מתורצת השאלה שכל קליפה תאסור שוב, והתשובה שכיון שאין טעם בלוע יוצא בלי רוטב, אם כן יצא מהכדי קליפה רק הטעם של הבשר עצמו ולא הבלוע, ובאופן זה לא אומרים חתיכה נעשית נבילה.

הר"ן עצמו אומר תירוץ אחר שהרי כל המקור לכלל של 'חתיכה נעשית נבילה' הוא מבשר בחלב, ובבשר בחלב אין אפשרות שיאסור רק כדי קליפה, מפני שאיסור בשר בחלב הוא בדרך בישול. ובבישול נאסר כל הדבר, ורק בצליה מצאנו שיעור 'כדי קליפה', ולכן כיון שבבשר בחלב לא שייך מקרה שיהיה חתיכה נעשית נבילה בכדי קליפה, לכן כשגזרו בשאר איסורים 'חתיכה נעשית נבילה', גזרו באותם אופנים שיכול להיות בבשר בחלב. ובכדי קליפה לא גזרו את הכלל של חתיכה נעשית נבילה.

נותן טעם של חלב בבשר נמי יאסר בשר בחלב!?

אלא, בהכרח, אין זה חידוש, לפי שבאופן זה אסרה התורה, בתערוכת של בשר בחלב למרות ששניהם היתר. וכפי שמצאנו בכלאי הכרם, ששניהם מין היתר הוא ואסרה תורה את הכלאתם ביחד, ואם נתערבו נאסרה התערוכת. ורואים שלפעמים שני דברים של היתר שמתערבים, יאסרו.

וכיון שזה לא דבר חידוש לומדים לבשר בחלב מזרוע בשלה של איל הנזיר, [שהיא

תאמר שאין איסורם אלא מדרבנן, אלא לומדים מבשר בחלב שאסרה תורה את טעמו של האיסור, למרות שממשו אינו נמצא עתה בתוך התערובת.

דאי סלקא דעתך שאיסור טעם הוא רק דרבנן, יש לך לומר: מבשר בחלב מאי טעמא לא גמרינן שטעם יהיה אסור מדאורייתא, משום דחדוש הוא, (34) שהרי שניהם מין היתר הם ורק משנתערבו נאסרו [עוד פירש רש"י — שנאסרו בבישול, ואפילו בלי אכילה]. ואם כן יקשה, אי בשר בחלב חידוש הוא, אם כן אף על גב דליבא

הגמרא מוכרחה לומר את החילוק הזה שכבישה מותרת, ואם כן אין לנו הוכחה שצליה אסורה מן התורה, וכתב על זה החתם סופר בתשובה (יורה דעה סימן צ"ז) שהוכחה הפלתי היא לפי פירוש רש"י בגמרא, שפירש שהחידוש הוא שלמרות ששניהם מותרים כל אחד לבדו, ורבא החולק מסביר רש"י טעמו שסובר שאין זה חידוש, שגם בכלאים מצאנו כעין זה, שכל אחד היתר ובהצטרפות שניהם נאסרים, וקשה עדיין זה חידוש שרק בישול אסור וצליה מותרת ומוכח שצליה גם כן אסורה, ואין לומר את סברת רבי עקיבא איגר שאם כבישה מותרת רק אז יש לדון שצליה מותרת וחייבים להקדים ולומר שכבישה מותרת, מפני שרש"י סובר שכלל לא שייך כבישה בבשר וחלב, ורק בחומץ שייך כבישה כפי שמבואר בדברי הפלתי, ומזה הוכיח שצליה אסורה מן התורה.

ולענין הלכה, מדרבנן ודאי שאסורה צליית בשר בחלב ואין זה עדיף מכבוש שנאסר מדרבנן. ולמעשה כתב בבדי השלחן סימן פ"ז סעיף קטן י"ב שראוי להחמיר ולאסור מן התורה שכן פסק בחכמת אדם. והנפקא מינה אם זה מן התורה או מדרבנן, שאם זה מן התורה אסור

34. מבואר בגמרא זו שבשר וחלב חידוש הוא. ופירשו התוספות, שהחידוש הוא בכך שאם כובשים בשר בחלב מותר, ורק בבישול נאסרים. ומוכיח הפלתי סימן פ"ז סעיף קטן ב' שבשר וחלב שנצלו ביחד אסורים מן התורה. שאם נאמר שרק בישול אסור מן התורה וצליה מותרת מן התורה, אם כן היתה צריכה הגמרא לומר חידוש יותר גדול, שבשר בחלב חידוש הוא שאם צלוהו מותר ורק אם בשלוהו אסור, אלא משמע שצליה אסורה מן התורה.

ורבי עקיבא איגר דחה דבריו, שהרי מצינו בלשון התורה שצלי נקרא בישול שכתוב 'ויבשלו את הפסח' ופסח הרי דינו בצליה. אלא מכל מקום כשאין הוכחה לומר כך, מפרשים את הפסוק כפשוטו שבישול הכוונה דוקא בישול ולא צלי, ולכן אם איסור בשר וחלב לא היה מחודש והיה הדין שגם אם כבשו את הבשר בחלב, גם כן נאסרים, אם כן אין סברא לומר ששרייה וכבישה יהיו אסורים וצלי יהיה מותר, ובהכרח שפירוש המילה 'לא תבשל' הכוונה גם צליה, ורק אחרי שאנו אומרים ששרייה וכבישה אינם אסורים בשר וחלב, רק אז שייך לומר שגם צליה לא תאסור ורק בישול אסור, לכן היתה

אמר רב: זה ששנינו במשנתנו שאם נתנה טיפת החלב טעם בחתיכת הבשר "אסור" – אסורה כל הקדרה באכילה, למרות שבכוחה של הטיפה לתת טעם רק בחתיכת הבשר ולא בכל הקדירה.

וטעמו של דבר: **כיון שנתן החלב טעם בחתיכה של הבשר – חתיכה עצמה נעשית נבלה!**⁽³⁵⁾ שמתייחסים לחתיכת הבשר שנבלע בה החלב ונתן בה טעם, שהיא עצמה כ"חתיכת נבילה" ואוסרת כל החתיכות שבקדרה כולן.

ואפילו יש בכל החתיכות ההיתר בכדי לבטל את חתיכת האיסור, כלומר שיש בהם יותר משישים פעמים – כולן אסורות, **מפני שהן מינה** של החתיכה האסורה, ורב סבר כרבי יהודה שמיין במינו לא בטל.

אסורה לזרים, ואינה אוסרת את בשר השלמים משום שאינה נותנת טעם בבשר], שגם בשר בחלב אין בהם איסור כשלא ניכר הטעם.

ועכשו לומדים מבשר וחלב לכל האיסורים שטעמו של איסור שנכנס לתוך היתר אסור באכילה ואפילו כשניטל מהתערובת ממשו של האיסור.

אמר ליה רבא: לעולם בשר בחלב חידוש הוא ואי אפשר ללמוד מזה לשאר איסורים. וזה שאמרנו שאם זה חידוש אם כן אפילו כשאין טעם שיהיה אסור שהרי אי אפשר ללמוד מזרוע בשלה שצריך דוקא נתינת טעם. אפשר לדחות ולומר – **דרך בישול אסרה תורה**, שכתוב 'לא תבשל' והוא דרך נתינת טעם, ולכן בלי נתינת טעם אין זה דרך בישול, ולא אסרתו תורה.

לשאר תערובות איסור שהתערב דבר אסור מצד עצמו בתוך היתר, ואסור לאכול את ההיתר מפני האיסור המעורב בו וכשאוכלו אוכל גם את האיסור ולפעמים כל ההיתר נהפך להיות איסור מצד הדין של 'טעם כעיקר' והיינו הטעם של האיסור שפשט בהיתר אוסר אותו. אבל בכל זה הגדר הוא שההיתר מותר והאיסור המעורב הוא גורם את איסור האכילה, אולם בבשר וחלב כל אחד בפני עצמו מותר, ותערובת שניהם יוצרת איסור שאוסר את שניהם והופך אותם מהיתר לאיסור. ולכן אחרי שנבלע קצת חלב בבשר ולא היה בבשר שישים כנגד החלב, נהיה כל הבשר חתיכת איסור וכלשון הגמרא 'נעשית נבילה' ואחר כך אם יתערב בשר זה בדברים אחרים יצטרכו שישים כנגד כל הבשר ולא מספיק שישים כנגד החלב הבלוע בו, מפני שעכשיו גם הבשר הוא כבר דבר אסור, והנה כל זה שייך

לצלות ואסור להנות מן הצלי, ואם זה מדרבנן מותרת הצליה ומותרת ההנאה ורק האכילה אסורה, וראה עוד בהלכות חנוכה סימן תרע"ג **בשערי תשובה** סעיף קטן א' בהדלקת נרות חנוכה בחמאה שהתבשלה בסיר בשרי ונאסרה ודנו שאף שמחמת איסור הנאה מותר להדליק מפני שמצוות לאו ליהנות ניתנו, אבל שיאסר מפני שעכשיו כשמדליק חוזר ומבשל ועובר על איסור בישול, וכתבו לחלק שזה נחשב לטיגון ומותר מן התורה וגם מדרבנן אסורה רק האכילה ולא הטיגון.

35. בפשטות שורש המושג 'חתיכה נעשית נבילה' [חנ"ן] הוא בבשר וחלב, ששם הפירוש שתערובת של בשר וחלב יוצרת מציאות חדשה של איסור כמו צמר ופשתים שיוצרים בהצטרפות שניהם איסור שעטנז, ואינו דומה

לבין הדבר האחר, ההיתר, שאינו מינו]. שהרי כאן היו בקערה בנוסף לחתיכת בשר האסורה והחתיכות המותרות, גם רוטב, שאינו ממין בשר. ואם כן, מה בכך שיש בקדרה חתיכות בשר ממין חתיכת האיסור? מדוע לא מתחשבים ברוטב, ומדוע לא אומרים שתבטל החתיכה ברוטב, אם יש ברוטב שישים כנגד החתיכה? אלא, מוכח, שרב חולק על רבא וסובר כיון שיש חתיכות נוספות של היתר ממין האיסור, מצטרפות גם חתיכות ההיתר לאיסור [כי הן מין במינו], וכולן ביחד אינן בטלות ברוטב.

אמר ליה רבינא למר זוטרא בריה דרב מרי:

אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא: מכדי, הרי, רב, כמאן אמר לשמעתי? כרבי יהודה, דאמר מין במינו לא בטיל! לימא פליגא אדרבא?

דאמר רבא: קסבר רבי יהודה, כל שהוא מין איסור ומינו⁽³⁶⁾ היתר, ונוסף לתערובת דבר אחר של היתר, שאינו ממין האיסור, אומרים: סלק את מינו, ההיתר, כמי שאינו, ו"שאינו מינו" רבה עליו, על האיסור, ומבטלו. [והיינו, שלא מתחשבים במין ההיתר שהוא ממין האיסור כאילו הוא הצטרף למינו האסור, אלא אין מתחשבים בו כלל, ומשערים את היחס שבין האיסור עצמו

מחמת שבלוע בהם איסור, משמע בתוספות שלמדו כי גם בשאר איסורים הדין של 'חתיכה נעשית נבילה' הוא מן התורה. ותירצו האחרונים, החתם סופר והכרתי פלתי, שגם בתוספות שם הכוונה היא מדרבנן, אולם בספר התרומה סימן נ"ב מרבינו ברוך תלמידו של ר"י בעל התוספות, מפורש שדעת תוספות כאן ש'חתיכה נעשית נבילה' גם בשאר איסורים הוא מן התורה.

36. הרשב"א מקשה איך הגמרא מדמה את המקרה בסוגיא לנידון של כל שהוא מינו ודבר אחר סלק את מינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו, הרי פה האיסור יוצא מהחתיכה האסורה ומתערב ברוטב ומשם ממשיך ונכנס לחתיכות האחרות. ומיד שיצא מהחתיכה האסורה ונכנס לרוטב כבר התבטל מין בשאינו מינו ואין צורך לומר סלק את מינו, ורק בהתערב יין נסך ביין מותר ובמים ששם כל השלשה מעורבים זה בזה, צריך להגיע לדין 'סלק את מינו' אבל אצלנו האיסור התערב בתחילה רק ברוטב שאינו מינו. ומתוך הרשב"א שכמו שיוצא מן החתיכה האסורה טעם, כמו כן נפלט

בבשר וחלב. אבל בשאר תערובות איסור והיתר כגון שנבלעה קצת נבילה בתוך בשר כשר ולא היה בו כדי לבטל ונאסר כל הבשר, ואחר כך התערב גוש בשר זה בדברים אחרים, כאן לכאורה היה מספיק שיהיה בדברים האחרים שישים פעמים כנגד הנבילה הבלועה בבשר. אבל אין צורך בשישים פעמים נגד הבשר, שהרי הבשר כשלעצמו הוא היתר. ואינו אסור אלא מחמת הנבילה הבלועה בו ואם התבטלה הנבילה בשישים ממילא אין סיבה לאסור את התערובת, וכן אכן דעת רבינו אפרים שהמושג 'חתיכה נעשית נבילה' נאמר רק בבשר וחלב. אולם רבינו תם בתוספות לעיל [ק א] חולק וסובר שאף בשאר איסורים נאמר דין זה. ובפשטות לומדים שזה רק מדרבנן שגזרו לומר בשאר תערובות איסור 'חתיכה נעשית נבילה' גזירה משום בשר וחלב ששם זה דאורייתא. וכן מוכח בתוספות להלן עמוד ב' ד"ה אמאי. אולם מהתוספות בהמשך, בעמוד ב, שמקשים איך הגעילו את כלי מדין הרי המים נאסרים על ידי מה שנפלט מהכלים ונעשים כל המים 'נבילה', דהיינו שהמים כולם אסורים מצד עצמם ולא רק

שנתן טעם בדבר היתר — האם הופך ההיתר להיות איסור, עד שאפילו אם ייסחט ויצא ממנו טעם האיסור שניתן בו תחילה הוא יישאר באיסור, או שמא כל האיסור של דבר ההיתר הוא משום טעם האיסור הבלוע בו, אבל במידה וייסחט האיסור ויצא ממנו, הוא יחזור להיתרו.

אי קסבר רב **"אפשר לפוחטו — מותר"**,⁽³⁷⁾ והותרה החתיכה שנאסרה מחמת הבליעה לאחר שהתבשלה עם דבר היתר נוסף ויצא הטעם והתפשט בכל החתיכות ההיתר שבקדרה והתבטל בהן, אם כן, מדוע אמר

אי הנפל האיסור **ברוטב רכה** שאינה עשויה מבשר, **הכי נמי** שמתבטל האיסור ברוטב. אלא, **הכא במאי עסקינן** הנפל האיסור **ברוטב עבה**, העשויה מחתיכות דקות של בשר ושומן, ונמצא שהרוטב הוא עצמו הוא ממין חתיכת הבשר האסורה, ולכן אין מתבטל האיסור ברוב.

והוינן בדברי רב, שאמר "חתיכה עצמה נעשית נבלה": **ומאי קסבר** רב במחלוקת בענין "אפשר לסוחטו — מותר או אסור"?

שנחלקו לקמן תנאים ואמוראים בדבר איסור

אסורה מצד עצמה או רק מחמת שבלוע בה דבר איסור.

הר"ן [על הרי"ף דף מ"ג ב] מקשה אם כן איך הגמרא מחלקת את זה לשני ענינים, שלשון הגמרא 'מאי קסבר אי קסבר אפשר לסוחטו מותר, חתיכה אמאי נעשית נבילה' ולדברי רש"י זה אותו דבר ובמילים אפשר לסוחטו אסור, כבר כתוב חתיכה נעשית נבילה. לכן הר"ן לומד שאפשר לסוחטו אסור הכוונה שבשר בחלב שהתבשלו ביחד, גם אם נסחוט את כל טעם החלב הבלוע בבשר בכל זאת ישאר הבשר אסור, מפני שכשנעשה מעשה בישול של בשר בחלב, חל איסור בשר בחלב ואינו תלוי כל רגע במציאות האם יש עכשיו טעם חלב בבשר, אלא שעת הבישול קובעת, שאם אז נאסר, ישאר באיסורו לעולם גם אם יסחט ויצא כל הטעם. וכיון שבבשר וחלב אסרה התורה את הבשר והחלב לנצח גם אם יופרדו זה מזה, גזרו חכמים שכן יהיה הדין בשאר תערובות של איסור בהיתר, שאפילו אם נצליח להפריד את האיסור מן המותר, בכל זאת ישאר המותר - אסור. גזירה שאר איסורים מחמת בשר בחלב, והגזירה הזאת בשאר איסורים היא הנקראת 'חתיכה נעשית

מהחתיכות המותרות טעם לתוך הרוטב, ונפגשים הטעמים המותרים עם הטעם האסור שהוא אותו מין כמותם ומתערבים זה בזה, ורק מחמת שיש כאן גם מרק שהוא אינו מינו שייך להיתר אם נאמר סלק את מינו.

37. רש"י מפרש אפשר לסוחטו מותר, הכוונה שאם נקח מאכל שנבלע בו איסור, ונבשלנו עם הרבה אוכל, עד שלפי חשבון יצא, שטעם האיסור הבלוע פשט בכל התבשיל ובטל בשישים, האוכל יהיה מותר באכילה כיון ש'סחטנו' ממנו את האיסור. ואם כן לא שייך לומר 'חתיכה נעשית נבילה' ואוסרת את כולן, שהרי גם היא עצמה נהיית מותרת אם נפלט ממנה האיסור הבלוע. וקל וחומר שאין בכחה לאסור אחרים שלא קבלו איסור בשיעור של נתינת טעם, ואם אומרים אפשר לסוחטו אסור, הכוונה שאף על פי שנסחט האיסור, החתיכה נשארת באיסורה מפני שההיתר שבה כבר הפך להיות איסור, ואם כן חתיכה זו מצד עצמה אוסרת חתיכות אחרות, ולדברי רש"י המושגים 'חתיכה נעשית נבילה' ו'אפשר לסוחטו אסור' הינם בעצם דבר אחד ומשמעותו, האם החתיכה

דאמרי: "אפשר לסוחטו" — מותר!

ופרכינן: וכי סבר רב "אפשר לסוחטו" אסור?

והאיתמר: כזית בשר שנפל לתוך יורה גדולה של חלב שאין בכוחו של הבשר לתת טעם בחלב, אבל החלב נותן בו טעם —

אמר רב: בשר אסור, מפני שנתן בו החלב טעם, ואילו חלב מותר מחמת שלא קיבל טעם מהבשר.

והשתא דייקינן: ואי סלקא דעתך שסובר רב קח-ב אפשר לסוחטו אסור, חלב זה, שהתבשל בו כזית בשר, אמאי הוא מותר? והרי אותו חלב מועט שנכנס בבשר "נבלה" הוא נחשב, שהרי נכנס בו טעם בשר, ומעתה כשחזר ונפלט ונבלל בשאר החלב שבתוך היורה צריך החלב כולו להאסר, שהרי החלב

בטיפת חלב שנפלה על חתיכת בשר ש"חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה". והרי אם הוא סובר אפשר לסוחטו מותר, חתיכה שנבלע בה החלב — אמאי נעשית נבלה?! הרי אפשר לה לטיפת החלב האסורה להיסחט ולהתערב בין שאר החתיכות, והיא הרי אינה ממין חתיכות הבשר, ומדוע לא בטלה בתוכן וחוזרת גם חתיכת הבשר ונהיית מותרת?!?

אלא, בהכרח, קסבר רב אפשר לסוחטו — אסור!

דאיתמר: "אפשר לסוחטו" —

רב, ורבי חנינא, ורבי יוחנן, דאמרי: אפשר לסוחטו — אסור!

שמואל, ורבי שמעון בר רבי, וריש לקיש

ולהלכה פסק השלחן ערוך סימן ק"ו שבשאר איסורים לא אומרים חתיכה נעשית נבילה, ומכל מקום החתיכה הראשונה שנבלע בה האיסור נשאר באיסורה, מפני שאי אפשר לסחוט את האיסור, מפני שאין הגעלה לדברי מאכל. וכל זה דוקא בדברים יבשים שהתבשלו יחד, אבל בתערובת של נוזלים [לח בלח] אם נאסרה התערובת מחמת איסור שנפל לתוכה ואחר-כך נוספו עוד נוזלים של היתר ויש בסך הכל שישים כנגד האיסור, חזרה התערובת להיות מותרת.

והרמ"א כתב שגם בשאר איסורים אומרים חתיכה נעשית נבילה, ולכן גם בתערובת נוזלים, אם כשנפל דבר האיסור לתערובת לא היה בו כדי לבטלו, נאסרה כל התערובת. ועכשיו יצטרכו שישים פעמים כנגד כל התערובת ועיין בענין זה עוד בכרתי ופלתי סימן צ"ב וצ"ט ובהגהות רבי עקיבא איגר לסימן ק"ו (אות ג').

נבילה! ולכן היה אפשרי שיהיה הדין של אפשר לסוחטו אסור, כלומר שבשר וחלב נשארים אסורים גם אחרי שהופרדו, ובשאר איסורים יהיה הדין שיהיו מותרים אחר שהופרדו, אבל אם היה הדין בבשר בחלב, שאם נסחט כל הטעם חזרו הבשר והחלב להיות מותרים [והפשט בזה, שכפי שבשעת הבישול נאסרים רק בתנאי שנותנים טעם זה בזה, כן הדין הלאה שאינם אסורים אחר-כך, אלא אם כן מרגישים עדיין את טעם החלב והבשר. אבל אם נסחט טעם החלב, פקעה סיבת האיסור ונהיה הבשר מותר]. אין סיבה לגזור בשאר איסורים ובה מובן לשון הגמרא, שאם היה סובר בבשר בחלב אפשר לסוחטו מותר, אם כן לא שייך בשאר איסורים חתיכה נעשית נבילה. אבל אם סובר בבשר בחלב אפשר לסוחטו אסור, אם כן שייך לומר גם בשאר איסורים חתיכה נעשית נבילה.